

Wróbel, Piotr

"Engineers at war 1939-1945", Richard Croucher, London 1982 : [recenzja]

Przegląd Historyczny 75/4, 838

1984

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych, tworzonej przez Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został opracowany do udostępnienia w Internecie dzięki wsparciu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach dofinansowania działalności upowszechniającej naukę.

lu, często bezimiennych Polaków, którzy za swą odwagę i poświęcenie zapłacili najwyższą cenę. Książka nie jest jednak jednostronna — autor wspomina także tych, którzy z żydowskiego nieszczęścia uczynili źródło dochodów lub denuncjowali z bezinteresownej ksenofobii i rasowej nienawiści. Tekst zamknięty krótkim opisem powstania w getcie warszawskim, powstał w dużej części w oparciu o osobiste wspomnienia autora — oficera AK i pracownika jej referatu żydowskiego. Wiele szczegółów i przejmujących cytatów, doskonale uzupełniających suche informacje, Bartoszewski zaczerpnął z bogatej literatury wspomnieniowej, w większości drukowanej i znanej w Polsce. W sumie powstał obraz znany Polakom lecz dobitny i pouczający dla tych Niemców, którzy sami nie przeżyli wojny. Innym, którzy pamiętają czasy pogardy, doskonale je przypomniał i nigdy nie będzie dość wydawania takich książek — napisał we wstępie Stanisław Lem, sam niestety dotąd milczący świadek tragedii lwowskiego getta.

P. W.

Richard Croucher, *Engineers at War. 1939—1945*, Merlin Press, London 1982, s. 400.

Dzieje II wojny światowej giną często we mgle propagandy i cieniu prac apologetycznych. W Wielkiej Brytanii lata 1940—1945 przedstawia się na ogół jako okres bezprecedensowej jedności narodowej i zawieszenia konfliktów klasowych. Croucher — sam zatrudniony niegdyś w przemyśle maszynowym a obecnie etatowy pracownik aparatu oświatowego trade unionów — podważa tę obowiązującą dotąd tezę. Brytyjcy robotnicy pragnęli przyczynić się do pokonania nazistowskich Niemiec, lecz jednocześnie zdecydowani byli walczyć z własnymi „małymi Hitlerami”. Wojna, mimo poczucia wspólnego zagrożenia i walki o dyscyplinę pracy, przyniosła więc przedłużenie a nawet zintensyfikowanie wielu zjawisk występujących już przedtem w angielskim przemyśle. Energicznie rozbudowywano związki zawodowe i przeciwstawiano się niekorzystnym następstwom niefrasobliwej polityki Chamberlaina, nieprzemyślanego odciągania zbyt wielu fachowców do armii, bezprecedensowego napływu ludności do centrów przemysłowych, zatrudnienia kobiet, automatyzacji, przedłużenia czasu pracy itd. Mimo zabiegów rządu w „najgorętszym” dla Anglii roku 1940 ilość strajków nie obniżyła się wyraźnie w porównaniu z rokiem 1939.

Badania Crouchera przeprowadzone w 1972 roku w Public Record Office i opracowane w latach 1978—1979 w Institut für Europäische Geschichte w Moguncji nad Renem zostały zogniskowane na przemyśle maszynowym i metalowym. Zajmował on specjalne miejsce w gospodarce brytyjskiej, a II wojna światowa była „wojną przemysłów”, których wydajność zadecydowała o sukcesie. Croucher przedstawia więc na wstępie rozwój brytyjskiej produkcji maszynowej od końca XIX wieku, opisuje zbrojenia lat trzydziestych, perturbacje początków wojny, walkę państwa o dyscyplinę pracy i najpoważniejsze konflikty (na przykład spór o początkowo niepełnopłatne masowe zatrudnianie kobiet). Tylko dogłębne zrozumienie procesów zachodzących w czasie wojny w przemyśle Wielkiej Brytanii umożliwi pełne wyjaśnienie „rewolucji politycznej”, która w 1945 roku odsunęła od władzy ekipę Churchilla — konkluduje autor książki, która zaopatrzona w solidny aparat naukowy i bibliografię umożliwiającą dalsze badania, napisano żywo i z publicystycznym zacięciem, może być zajmującą lekturą także dla polskiego czytelnika.

P. W.